

(2013) 3 Α.Α.Δ. 565

14/6/2013

14 Ιουνίου, 2013

[ΑΡΤΕΜΗΣ, Π., ΧΑΤΖΗΧΑΜΠΗΣ, ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ, ΝΙΚΟΛΑΤΟΣ, ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΥ,
ΝΑΘΑΝΑΗΛ, ΠΑΜΠΑΛΛΗΣ, ΚΛΗΡΙΔΗΣ, ΠΑΣΧΑΛΙΔΗΣ, Δ/στές]

(Υπόθεση Αρ. 397/2012)

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΦΥΛΑΚΤΟΥ,
ΕΠΑΡΧΙΑΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΠΑΦΟΥ

Αιτητής,

v.

ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ, ΜΕΣΩ
ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΟΓΙΣΤΗ,

Καθ' ης η αίτηση.

(Υπόθεση Αρ. 480/2012)

ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΛΑΜΗ,

Αιτητής,

v.

ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ, ΜΕΣΩ
1. ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ,
2. ΓΕΝΙΚΗΣ ΛΟΓΙΣΤΡΙΑΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ,

Καθ' ων η αίτηση.

Συνταγματικό Δίκαιο — Άρθρο 158.3 του Συντάγματος — Κατά πόσο παραβιάζεται από τις πρόνοιες των Ν. 112(I)/2011, 193(I)/2011, 113(I)/2011 και 191(I)/2011 που αναφέρονται και περιορίζουν την αντιμισθία των Δικαστών — Η διεθνής νομολογία και οι κατευθύνσεις που δίνει σε σχέση με την υπό κρίση περίπτωση — Διαπίστωση της αντισυνταγματικότητας των επίδικων νομοθετικών προνοιών — Συνέπειες.

Με τις επίδικες προσφυγές αμφισβητήθηκε η συνταγματικότητα των αποκοπών που επιβλήθηκαν διά νόμου στις μηνιαίες αποδοχές των Δικαστών της Δημοκρατίας.

Η Πλήρης Ολομέλεια του Ανωτάτου Δικαστηρίου, ακυρώνοντας τις επίδικες αποφάσεις, αποφάσισε ότι:

Οι συνήγοροι των Αιτητών και ο Γενικός Εισαγγελέας συμφωνούν, τουλάχιστον, σε ένα θέμα. Δηλαδή, συμφωνούν ότι, για να κριθεί κατά πόσον υπάρχει παραβίαση του επίμαχου συνταγματικού άρθρου θα πρέπει να αποφασιστεί αν οι επίδικοι νόμοι είναι (α) φορολογικοί και (β) γενικής εφαρμογής και ότι οι προϋποθέσεις αυτές είναι σωρευτικές. Εάν η απάντηση στα ερωτήματα αυτά είναι θετική, τότε η θέση των Αιτητών δεν ευσταθεί. Εάν, όμως, έστω και μία από τις πιο πάνω προϋποθέσεις δεν ικανοποιείται, τούτο συνιστά ανεπίτρεπτη μείωση της αντιμισθίας των δικαστών, όπως αυτή διαφυλάσσεται από το Άρθρο 158.3 του Συντάγματος. Το Ανώτατο Δικαστήριο, ως θεματοφύλακας του Συντάγματος, έχει το καθήκον να ερμηνεύσει και να διαφυλάξει τις πρόνοιές του, με βάση καθαρά νομικές αρχές και μακριά από συναισθηματισμούς. Είναι με αυτό το πνεύμα που θα κρίνουμε την υπόθεση. Μπορεί να είναι δύσκολη και δυσάρεστη η θέση μας, αλλά δεν έχουμε επιλογή άλλη από του να καταλήξουμε σε απόφαση. Το πρώτο πράγμα που έχουμε να παρατηρήσουμε είναι πως, εξ όσων γνωρίζουμε, η μόνη χώρα που έχει παρόμοια συνταγματική πρόνοια με το Άρθρο 158.3 είναι οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής και, ως εκ τούτου, οι αποφάσεις άλλων χωρών που ασχολούνται με παρόμοιο θέμα δεν μπορεί να έχουν την ίδια βαρύτητα και πειστικότητα που έχουν οι αμερικανικές αποφάσεις. Το επίδικο θέμα δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται ως θέμα ίσης μεταχείρισης. Είναι η επιλογή του συνταγματικού νομοθέτη να εξαιρέσει τη Δικαστική Υπηρεσία από οποιαδήποτε μέτρα μείωσης της αντιμισθίας των Δικαστών, για ευνόητους λόγους. Η συνταγματική πρόνοια εκφράζει την απαραίτητη προϋπόθεση της ευρύτερης αρχής ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης, άρρηκτα συνδεδεμένης με την ύπαρξη και λειτουργία της Δικαστικής Εξουσίας σε κράτος δικαίου. Κύριος σκοπός της προστασίας αυτής, πέραν από του να προσελκύει αξιόλογους νομικούς στη δικαστική έδρα, «είναι να εξασφαλίζει την ανεξαρτησία πνεύματος που είναι αναγκαία για να διασφαλίζει τη λεπτή εξισορρόπηση μεταξύ ατομικών δικαιωμάτων και κρατικών εξουσιών, που ισοδυναμεί με πολιτική ελευθερία.».

Ήταν η θέση του Γενικού Εισαγγελέα ότι και οι δύο επίδικοι νόμοι ήταν φορολογικοί. Η άποψη αυτή δεν μας βρίσκει σύμφωνους. Θα ήταν φορολογικής φύσης, αν ήταν τέτοιοι που να επηρεάζουν τους μισθούς εμμέσως και όχι αμέσως με απ' ευθείας αποκοπή ποσοστού από το μισθό των Αιτητών. Στην παρούσα περίπτωση, είναι σαφές ότι οι επίδικες νομοθεσίες που προνοούν άμεση αποκοπή ποσοστού από τις απολαβές των δικαστών, δεν αποτελούν φορολογικά νομοθετήματα. Ούτε μπορεί να λεχθεί ότι είναι γενικής εφαρμογής, αφού η νομοθεσία περιορίζεται στους δημόσιους και κρατικούς υπαλλήλους. Η θέση του Γενικού Εισαγγελέα ότι με άλλη νομοθεσία (Ν. 202(Ι)/2011) προβλέφθηκε και φορολόγηση του ιδιωτικού τομέα κατά την ίδια περίοδο, καθιστώντας τη φορολογία γενικής εφαρμογής, δεν μπορεί να καταστήσει τις υπό κρίση νομοθεσίες ως γενικής εφαρμογής. Έχουμε να κρίνουμε τους δύο επίδικους νόμους, ανεξάρτητα από οποιεσδήποτε άλλες νομοθεσίες, ιδιαιτέρως, εν όψει του ότι η νομοθεσία στην οποία παραπέμπει ο Γενικός Εισαγγελέας έχει διαφορετικές πρόνοιες, διαφορετικά ποσοστά και υποχρέωση καταβολής του μισού των εισφορών από τον εργοδότη. Ο έντιμος Γενικός Εισαγγελέας ήγειρε για πρώτη φορά κατά την προφορική του αγόρευση, θέμα εφαρμογής του Δικαίου της Ανάγκης. Εισηγήθηκε ότι, εάν κριθούν οι επίδικοι νόμοι αντισυνταγματικοί, τότε θα πρέπει να διασωθούν με βάση το Δίκαιο της Ανάγκης, εν όψει της δραματικής οικονομικής κατάστασης που διέρχεται ο τόπος. Παρατηρείται, επί του προκειμένου, πως η νομοθετική εξουσία, ψηφίζοντας τους επίδικους νόμους, δεν επικαλέστηκε τέτοια ανάγκη για να δικαιολογήσει την ψήφισή τους. Περαιτέρω, επισημαίνεται πως, όταν οι νόμοι ψηφίστηκαν το 2011, μπορεί η κατάσταση της οικονομίας να ήταν δύσκολη, αλλά δεν είχε φθάσει στην κατάσταση που βρίσκεται σήμερα. Εξ άλλου, για να γίνει επίκληση του Δικαίου της Ανάγκης, με βάση καλώς νομολογημένες αρχές, πρέπει πράγματι να υπάρχει αδήριτη ανάγκη για διασφάλιση της συνέχισης της αποτελεσματικής λειτουργίας του κράτους. Είναι, περαιτέρω, βασική αρχή, τόσο του Συνταγματικού Δικαίου, όσο και του Αγγλοσαξονικού Κοινοδικαίου, ότι, για να ευσταθεί η επίκληση της αρχής της Ανάγκης, πρέπει το κακό που επιδιώκεται να αποφευχθεί να είναι μεγαλύτερο του κακού που προκαλείται. Στην παρούσα περίπτωση η ανάγκη περίληψης ενός μικρού σχετικά αριθμού ατόμων στη συμμετοχή ανάληψης των βαρών που προκλήθηκαν από τη δυσμενή οικονομική κατάσταση στην οποία έχει περιέλθει το κράτος, είναι σημαντικότερη της ανάγκης διαφύλαξης της ανεξαρτησίας και αμεροληψίας της δικαστικής εξουσίας, που είναι ο δεδομένος σκοπός των προνοιών του Άρθρου 158.3, θέμα υψίστης σημασίας δημοσίου συμφέροντος. Καταλήγοντας, η Ολομέλεια θεωρεί πως το Άρθρο 158.3 του Συντάγματος είναι τόσο σαφές, που να μη χωρεί αμφισβήτηση στην ερμηνεία του. Είναι, πέραν πάσης αμφιβολίας, σαφές ότι οι επίδικες νομοθεσίες δεν συνιστούν φορολογικούς νόμους, αλλά ούτε και μπορεί να λεχθεί ότι είναι γενικής εφαρμογής και, ως εκ τούτου, συνιστούν ανεπίτρεπτη δυσμενή μεταβολή της αντιμισθίας των δικαστών, κατ' αντίθεση με τις πρόνοιες του Άρθρου 158.3 του Συντάγματος. Περαιτέρω, το Δίκαιο της Ανάγκης δεν μπορεί να εφαρμοστεί στην υπό κρίση περίπτωση. Σύμφωνα με το Λόρδο Dyson στην υπόθεση R. V. Hamza (not yet reported, April 2013), που τέθηκε ενώπιόν της Ολομέλειας, από τον κ. Πολυβίου, λέγοντας ότι, ίσως η σημερινή απόφαση να προκαλέσει τη δυσαρέσκεια του κοινού

και του κράτους, αλλά «ως Δικαστές, μπορούμε να κάνουμε και θα κάνουμε μόνο ένα πράγμα, αγνοώντας οτιδήποτε άλλο, και αυτό είναι να εφαρμόσουμε το νόμο, οποιεσδήποτε και αν είναι οι συνέπειες». («as Judges, we can and should do only one thing, ignoring all else, and this is to administer the law whatever the consequences»).

Οι προσφυγές πέτυχαν.

Αναφερόμενες Υποθέσεις:

Λαούτας ν Δημοκρατίας [\(2001\) 3 Α.Α.Δ. 40](#),

United States ν Hatter 532 U.S. 557 (2001),

Κρονίδης ν Δημοκρατίας [\(2009\) 3 Α.Α.Δ. 669](#),

Case No. 2009-11-01, ημερ. 18.01.2010,

Evans ν. Gore 253 U.S. 245 (1920),

Paul de Pascale ν. State of New Jersey (24 Ιουλίου, 2012),

United States ν. Will 449 U.S. 200 (1980),

A-G ν. Ibrahim a.o. [\(1964\) C.L.R. 195](#),

R. ν. Hamza (not yet reported, April 2013).

Προσφυγές.

Π. Πολυβίου με Λ. Αρακελιάν, Γ. Τριανταφυλλίδης με Ν. Παρτασίδου (κα), Κ. Δαμιανός για Αλ. Μαρκίδη, Κ. Παύλου για Λ. Παπαφιλίππου και Γ. Τριανταφυλλίδης για κ. Στ. Παύλου, για Αιτητή στην Προσφυγή Αρ. 397/2012.

Ν. Ζερβού (κα) και Μ. Ν. Γεωργίου (κα) για Λ. Γεωργίου, για τον Αιτητή. στην Προσφυγή Αρ. 480/2012.

Π. Κληρίδης, Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας με Α. Ζερβού (κα), Δικηγόρο της Δημοκρατίας και Χρ. Τσεκκούρα, ασκούμενο δικηγόρο, για Καθ' ου η αίτηση και στις δύο Προσφυγές.

ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ: Η ομόφωνη απόφαση του Δικαστηρίου θα δοθεί από τον Π. Αρτέμη, Π.

ΑΡΤΕΜΗΣ, Π.: Η παρούσα διαδικασία έχει ως αντικείμενο τις αποκοπές ποσών από τις μηνιαίες αποδοχές των Αιτητών, δικαστών στη Δικαστική Υπηρεσία του κράτους, με βάση τις πρόνοιες των περί Έκτακτης Εισφοράς Αξιοματούχων Εργοδοτούμενων και Συνταξιούχων της Κρατικής Υπηρεσίας και του Ευρύτερου Δημόσιου Τομέα Νόμων, Ν.112(Ι)/2011 και 193(Ι)/2011 (στο εξής «ο Ν.112(Ι)/2011») και των περί Συνταξιοδοτικών Ωφελημάτων Κρατικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων του Ευρύτερου Δημόσιου Τομέα περιλαμβανομένων και των Αρχών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Διατάξεις Γενικής Εφαρμογής) Νόμων, Ν.113(Ι)/2011 και 191(Ι)/2011 (στο εξής «ο Ν.113(Ι)/2011»).

Με βάση το Άρθρο 3 του Ν.112(Ι)/2011 «αποκόπτεται, κάθε μήνα, από τις ακαθάριστες απολαβές αξιοματούχων και εργοδοτούμενων και από τις συντάξεις των συνταξιούχων, ως έκτακτη εισφορά προς την Δημοκρατία, ποσοστό των απολαβών».

Σημειώνεται ότι, όταν αρχικά θεσπίστηκε ο Ν.112(Ι)/2011 την 31.8.2011, τα μέλη της Δικαστικής Υπηρεσίας και ο Πρόεδρος και τα Μέλη του Ανωτάτου Δικαστηρίου (μεταξύ άλλων) είχαν εξαιρεθεί από τις πρόνοιές του και συμπεριλήφθηκαν αργότερα, με βάση τον Ν.193(Ι)/2011, που δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας την 30.12.2011.

Το Άρθρο 4 του Ν.113(Ι)/2011 προνοεί, μεταξύ άλλων, ότι «ο εργοδότης, από την ημερομηνία έναρξης ισχύος του παρόντος Νόμου, αποκόπτει από τις μηνιαίες απολαβές κάθε υπαλλήλου ποσό που αντιστοιχεί σε ποσοστό ίσο με 3% επί του μισθού του υπαλλήλου.».

Περαιτέρω, στο Άρθρο 5, προνοούνται τα ακόλουθα:

«5. Παρά τις διατάξεις οποιουδήποτε οικείου νόμου ή Κανονισμών, οι περιοδικές εισφορές υπαλλήλου με βάση τον εν λόγω Νόμο ή Κανονισμούς καθορίζονται σε ποσό που αντιστοιχεί σε ποσοστό ίσο με 2% των εκάστοτε ετήσιων συντάξιμων απολαβών του.»

Αρχικά, και από τις πρόνοιες του Νόμου αυτού, εξαιρούνταν τα μέλη της Δικαστικής Υπηρεσίας, αλλά συμπεριλήφθηκαν με τη θέσπιση του Ν.191(Ι)/2011 την 30.12.2011.

Ως αποτέλεσμα των αποκοπών από τις αποδοχές των δικαστών, που ξεκίνησε με βάση τους πιο πάνω νόμους, σχεδόν όλοι οι Επαρχιακοί και οι άλλοι πρωτόδικοι δικαστές της Δικαστικής Υπηρεσίας της Κυπριακής Δημοκρατίας, καταχώρησαν προσφυγές εναντίον των σχετικών διοικητικών αποφάσεων, με το βασικό επιχείρημα ότι οι προσβαλλόμενες διοικητικές πράξεις ήταν άκυρες, λόγω του ότι οι νομοθεσίες, με βάση τις οποίες επιβλήθηκαν, ήταν αντίθετες με τις πρόνοιες του Άρθρου 158.3 του Συντάγματος.

Το Άρθρο 158.3 του Συντάγματος προνοεί κατά λέξη τα ακόλουθα:

«Νόμος θέλει προβλέψει περί της αντιμισθίας και των άλλων όρων υπηρεσίας των δικαστών των κατά την πρώτην παράγραφον του παρόντος άρθρου ιδρυθησομένων δικαστηρίων. Η αντιμισθία και οι λοιποί όροι υπηρεσίας οιοδήποτε δικαστού δεν δύνανται να μεταβληθώσι δυσμενώς δι' αυτόν μετά τον διορισμόν αυτού.» (Η υπογράμμιση είναι δική μας).

Στην αρχική του προφορική αγόρευση ενώπιόν μας, ο έντιμος Γενικός Εισαγγελέας υπέβαλε ότι, ενόψει του γεγονότος ότι οποιαδήποτε απόφασή μας στις προσφυγές των δικαστών θα επηρέαζε άμεσα και τα δικά μας συμφέροντα, αφού στο Σύνταγμα υπήρχε ανάλογη πρόνοια και για τους Δικαστές του Ανωτάτου Δικαστηρίου, αποκλειόμαστε από την εκδίκαση των υποθέσεων ως κριτές με προσωπικό συμφέρον, εκδίκαση που θα ισοδυναμούσε με παραβίαση της αρχής της φυσικής δικαιοσύνης, σύμφωνα με την οποία ουδείς μπορεί να είναι κριτής στη δική του υπόθεση. Η θέση του αυτή, επεξήγησε ο Γενικός Εισαγγελέας, δεν συναρτάτο με οποιοδήποτε ισχυρισμό για προσωπική μεροληψία από οποιονδήποτε από τους δικάζοντες δικαστές, αλλά αφορούσε γενικά την εντύπωση που θα μπορούσε να δημιουργηθεί σε έναν αντικειμενικό παρατηρητή.

Αναγνώρισε, εντούτοις, ότι δεν υπήρχε εναλλακτική λύση και η μόνη εισήγηση που θα μπορούσε να κάμει σχετικά με τις καταχωρηθείσες προσφυγές, ήταν ότι έπρεπε να μην εκδικαστούν. Περαιτέρω, εισηγήθηκε ότι οι ίδιοι οι δικαστές, ενόψει της οικονομικής κατάστασης στην οποία έχει περιέλθει το κράτος και ενόψει του κλίματος που θα εδημιουργείτο από την εκδίκαση των προσφυγών τους, θα έπρεπε να μην είχαν ποτέ καταχωρήσει τις προσφυγές. Υποστήριξε, περαιτέρω, ότι, όποια και αν είναι η εξέλιξη του θέματος, η δικαιοσύνη έχει ήδη τρωθεί ανεπανόρθωτα.

Επί του προκειμένου, έχουμε να παρατηρήσουμε τα ακόλουθα. Εμείς πρώτοι είχαμε επισημάνει ευθύς εξ αρχής τη δυσκολία στην οποία βρισκόμαστε ενόψει των πιο πάνω, να αποφασίσουμε ένα τέτοιο θέμα που, χωρίς αμφιβολία, θα είχε και επίδραση στα δικά μας συμφέροντα. Εντούτοις, παρατηρήσαμε και παρατηρούμε πως, δεδομένου ότι κανένα άλλο δικαστήριο δεν μπορεί να εκδικάσει τις υποθέσεις αυτές, ουδείς μπορούσε να στερήσει από οποιονδήποτε πολίτη της Δημοκρατίας το δικαίωμα πρόσβασης στα Δικαστήρια και από αυτή την αρχή δεν μπορούσαν, ασφαλώς, να

εξαιρούνταν οι δικαστές. Όπως κάθε πολίτης, είχαν δικαίωμα να αμφισβητήσουν την εγκυρότητα των δυσμενών γι' αυτούς αποφάσεων, ιδιαίτερος ενόψει του θέματος που εγειρόταν και που αφορούσε ένα συνταγματικό ζήτημα τόσο σημαντικό, όσο η διασφάλιση και προστασία της ανεξαρτησίας της Δικαιοσύνης. Εμείς, δε, με τη σειρά μας έχουμε καθήκον να επιληφθούμε των υποθέσεων και να τις αποφασίσουμε, κάτω από οποιεσδήποτε συνθήκες.

Η πιο πάνω θέση του έντιμου Γενικού Εισαγγελέα είχε ως αποτέλεσμα, αντί να ευκολύνει τη δύσκολη θέση στην οποία βρεθήκαμε, να τη δυσχεράνει ακόμη περισσότερο. Όμως, σε μεταγενέστερη συνεδρία του Δικαστηρίου, ο Γενικός Εισαγγελέας απέσυρε την πιο πάνω θέση. Εν τούτοις, παρόλη την απόσυρση της ένστασης, οι εντυπώσεις που είχαν δημιουργηθεί, δυστυχώς, παραμένουν.

Δεν υπάρχει αμφισβήτηση ότι ο σκοπός του πιο πάνω Άρθρου του Συντάγματος είναι η διαφύλαξη της ανεξαρτησίας της δικαστικής υπηρεσίας, καθώς και της αρχής της Διάκρισης των Εξουσιών που, όπως έχει επισημανθεί επανειλημμένως, είναι διάχυτη στο Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Στην υπόθεση Λαούτας ν Δημοκρατίας [\(2001\) 3 Α.Α.Δ. 40](#), λέχθηκαν τα ακόλουθα στη σελίδα 48:

«Το Άρθρο 158.3 του Συντάγματος αποκλείει τη μεταβολή των όρων υπηρεσίας δικαστή «μετά το διορισμό αυτού».

.....

Το Άρθρο 158.3 του Συντάγματος αποτελεί μία από τις διασφαλίσεις της ανεξαρτησίας της δικαστικής λειτουργίας και των λειτουργών της.

Συναρτάται με το διαχωρισμό των εξουσιών στον οποίο θεμελιώνεται η δομή της κρατικής εξουσίας και την αυτοτέλεια της δικαστικής λειτουργίας. Οι πρόνοιες του Άρθρου 158.3 του Συντάγματος ερμηνεύονται μέσα σ' αυτό το πνεύμα χάριν της διαχρονικής προαγωγής των συνταγματικών επιδιώξεων σ' αυτό το πεδίο.»

Είναι, εν ολίγοις, η θέση των Αιτητών ότι, ως αποτέλεσμα των επίδικων αποφάσεων, έχει επέλθει μείωση στην αντιμισθία των δικαστών, που, έτσι, μεταβάλλεται δυσμενώς, κατά παράβαση του Άρθρου 158.3 του Συντάγματος.

Στις πλήρως εμπεριστατωμένες γραπτές αγορεύσεις των ευπαιδευτων συνηγόρων των Αιτητών αναπτύσσεται σε έκταση η επιχειρηματολογία τους και γίνεται παραπομπή σε πλείστες όσες αυθεντίες,

τόσο κυπριακές όσο και άλλες, ιδίως, δε, σε αμερικανικές, καθόσον στο Σύνταγμα των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής υπάρχει παρόμοια πρόνοια με το Άρθρο 158.3 του Συντάγματος και σχετική γι' αυτήν ερμηνευτική νομολογία. Συγκεκριμένα, γίνεται κυρίως ειδική αναφορά στην υπόθεση *United States v Hatter* 532 U.S. 557 (2001).

Ο έντιμος Γενικός Εισαγγελέας, με τη σειρά του, σε μια γραπτή αγόρευση, εξίσου εμπειριστατωμένη και με πλήρεις παραπομπές σε αυθεντίες και σε δικαστικές αποφάσεις άλλων χωρών πέραν των αμερικανικών, κάμνει και αναφορά στην πιο πάνω αμερικανική απόφαση.

Οι συνήγοροι των Αιτητών και ο Γενικός Εισαγγελέας συμφωνούν, τουλάχιστον, σε ένα θέμα. Δηλαδή, συμφωνούν ότι, για να κριθεί κατά πόσον υπάρχει παραβίαση του άρθρου αυτού, θα πρέπει να αποφασιστεί αν οι επίδικοι νόμοι είναι (α) φορολογικοί και (β) γενικής εφαρμογής και ότι οι προϋποθέσεις αυτές είναι σωρευτικές. (Δέστε *Hatter* πιο πάνω). Εάν η απάντηση στα ερωτήματα αυτά είναι θετική, τότε η θέση των Αιτητών δεν ευσταθεί. Εάν, όμως, έστω και μία από τις πιο πάνω προϋποθέσεις δεν ικανοποιείται, τούτο συνιστά ανεπίτρεπτη μείωση της αντιμισθίας των δικαστών, όπως αυτή διαφυλάσσεται από το Άρθρο 158.3 του Συντάγματος. Και εδώ τελειώνει η σύμπτωση των θέσεων των δύο πλευρών.

Αφού συμπληρώθηκαν τα δικόγραφα, ακολούθησαν προφορικές αγορεύσεις στο στάδιο των διευκρινήσεων, κατά τις οποίες οι δύο πλευρές εξέθεσαν με γλαφυρό τρόπο και επεξήγησαν τις θέσεις και την επιχειρηματολογία τους.

Δεν μπορούμε να αγνοήσουμε το ότι ο Γενικός Εισαγγελέας ανάλωσε τα πρώτα τριάντα λεπτά της προφορικής του αγόρευσης σε μια ομιλία χείμαρρο, που ήταν πλήρης συναισθηματικών τοποθετήσεων αλλά φτωχή σε νομικά επιχειρήματα. Στην ουσία, ήταν ένας ισχυρισμός ότι, στη δεινή οικονομική κατάσταση που βρίσκεται η πατρίδα μας, υπό την πίεση της οποίας πρέπει όλοι οι πολίτες να συνεισφέρουν αναλόγως των δυνάμεών τους, οι καλοπληρωμένοι δικαστές αρνούνται να το πράξουν, για να αποφύγουν την αποκοπή ευτελών, κατά την άποψή του, ποσών από την ψηλή αντιμισθία τους.

Θεωρούμε καθήκον μας να παρατηρήσουμε ότι, το λιγότερο που μπορούμε να πούμε, είναι ότι η επίθεση αυτή κατά των Αιτητών ήταν άδικη, καθ' ην στιγμή όλοι δήλωναν ότι σκοπός τους ήταν η διαφύλαξη των συνταγματικών επιταγών και οι πλείστοι από αυτούς δεσμεύονταν ότι, οποιαδήποτε και αν ήταν η απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου, θα έκαναν εθελοντικά την εισφορά που τους αναλογούσε.

Περαιτέρω, αναφέρουμε πως από τις 84 προσφυγές που αρχικά καταχωρήθηκαν, παρέμειναν εκκρεμούσες ενώπιόν μας 37, αφού οι υπόλοιπες αποσύρθηκαν, με γνώμονα την επιδείνωση της γενικής οικονομικής κατάστασης του κράτους, αλλά χωρίς να δέχονται οι Αιτητές τη συνταγματικότητα των προσβαλλόμενων αποφάσεων.

Το Ανώτατο Δικαστήριο, ως θεματοφύλακας του Συντάγματος, έχει το καθήκον να ερμηνεύσει και να διαφυλάξει τις πρόνοιές του, με βάση καθαρά νομικές αρχές και μακριά από συναισθηματισμούς. Είναι με αυτό το πνεύμα που θα κρίνουμε την υπόθεση. Μπορεί να είναι δύσκολη και δυσάρεστη η θέση μας, αλλά δεν έχουμε επιλογή άλλη από του να καταλήξουμε σε απόφαση. Σημειώνουμε, εξ άλλου, ότι σε δύο περιπτώσεις στο παρελθόν (Λαούτας, πιο πάνω, και Κρονίδης v. Δημοκρατίας [\(2009\) 3 Α.Α.Δ. 669](#)) είχαμε να αποφασίσουμε θέματα που επηρέαζαν και τα δικά μας συμφέροντα και των επιληφθήκαμε καθηκόντως, καταλήγοντας, τελικά, σε απόρριψη των προσφυγών.

Το πρώτο πράγμα που έχουμε να παρατηρήσουμε είναι πως, εξ όσων γνωρίζουμε, η μόνη χώρα που έχει παρόμοια συνταγματική πρόνοια με το Άρθρο 158.3 είναι οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής και, ως εκ τούτου, οι αποφάσεις άλλων χωρών που ασχολούνται με παρόμοιο θέμα (όπως η απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Λετονίας στην Case No. 2009-11-01, ημερ. 18.01.2010, στην οποία αναφέρθηκε εκτενώς ο Γενικός Εισαγγελέας), δεν μπορεί να έχουν την ίδια βαρύτητα και πειστικότητα που έχουν οι αμερικανικές αποφάσεις και, ιδιαίτερα, η Hatter (πιο πάνω), στην οποία γίνεται εκτενέστατη ανάλυση του υπό κρίση θέματος και της σύγχρονης ερμηνείας που δίδεται σ' αυτό. Παρόλο ότι στην υπόθεση εκείνη, κατά την κρίση του Δικαστηρίου, το αντικείμενο της ήταν φορολογική νομοθεσία που δεν κρίθηκε πως ήταν αντισυνταγματική, τέθηκαν όλες οι αρχές που διέπουν το θέμα μείωσης της αντιμισθίας των δικαστών.

Η αντίστοιχη με τη δική μας πρόνοια του αμερικανικού Συντάγματος είναι το λεγόμενο Compensation Clause που εγγυάται στους ομοσπονδιακούς δικαστές «A Compensation which shall not be diminished during their Continuance in Office» (σε μετάφραση) «Αποζημίωση, που δεν θα μειώνεται κατά τη διάρκεια της θητείας τους.»

Επισημαίνουμε ότι, η δική μας αντίστοιχη πρόνοια, είναι ευρύτερη της πιο πάνω, αφού δεν περιορίζει την οποιαδήποτε δυσμενή μεταβολή στην περίοδο θητείας των δικαστών, αλλά απαγορεύει οποιαδήποτε δυσμενή μεταχείριση που έπεται του διορισμού οποιουδήποτε δικαστή και, περαιτέρω, καλύπτει και δυσμενή μεταβολή των όρων υπηρεσίας τους, περιλαμβάνοντας, έτσι, και θέματα πέραν της αντιμισθίας.

Στην υπόθεση Hatter, με αναφορά στην προγενέστερη απόφαση στην Evans v. Gore 253 U.S. 245 (1920), λέχθηκε ότι η ύπαρξη της «Ρήτρας Αποζημίωσης» (Compensation Clause) εγγυάται την «πλήρη

ανεξαρτησία των δικαστών». Οι εγγυήσεις αυτές, όπως λέχθηκε, δεν υπάρχουν «για να ευνοούν τους δικαστές», αλλά «ως ένας περιορισμός που επιβάλλεται χάριν του δημοσίου συμφέροντος».

Είναι, έτσι και γι' αυτόν το λόγο που το θέμα δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται ως θέμα ίσης μεταχείρισης. Είναι η επιλογή του συνταγματικού νομοθέτη να εξαιρέσει τη Δικαστική Υπηρεσία από οποιαδήποτε μέτρα μείωσης της αντιμισθίας των Δικαστών, για ευνόητους λόγους. Η συνταγματική πρόνοια εκφράζει την απαραίτητη προϋπόθεση της ευρύτερης αρχής ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης, άρρηκτα συνδεδεμένης με την ύπαρξη και λειτουργία της Δικαστικής Εξουσίας σε κράτος δικαίου.

Όπως λέχθηκε, κύριος σκοπός της προστασίας αυτής, πέραν από του να προσελκύει αξιόλογους νομικούς στη δικαστική έδρα, «είναι να εξασφαλίζει την ανεξαρτησία πνεύματος που είναι αναγκαία για να διασφαλίζει τη λεπτή εξισορρόπηση μεταξύ ατομικών δικαιωμάτων και κρατικών εξουσιών, που ισοδυναμεί με πολιτική ελευθερία.» Προχώρησε, όμως, το Δικαστήριο, ανατρέποντας την Evans (πιο πάνω), και αποφάσισε ότι, ενώ έκρινε ότι οι μισθοί των δικαστών δεν μπορούν άμεσα να μειωθούν, ακόμα και ως μέρος μιας προσπάθειας για γενική μείωση του κρατικού μισθολογίου, εν τούτοις, δεν υπήρχε δικαιολογητικό γιατί οι δικαστές να μην αναλαμβάνουν το ότι τους αναλογεί αναφορικά με φορολογία, όπως όλοι οι πολίτες.

Είναι σαφές ότι, με βάση την απόφαση αυτή, άμεση μείωση των απολαβών των δικαστών με νομοθεσία, που έχει ως αποτέλεσμα αποκοπή μέρους του μισθού τους, απαγορεύεται. Επιτρέπεται μόνο η μείωση τέτοιων απολαβών μέσω φορολογικού νομοθετήματος, που επηρεάζει την αντιμισθία εμμέσως, η δε φορολογία αυτή, θα πρέπει να είναι τέτοια, που να εφαρμόζεται σε όλους τους φορολογούμενους χωρίς διάκριση (non discriminatory). Τονίστηκε ότι, η θέση που εκφράστηκε στην Evans (πιο πάνω), ότι δεν μπορεί με φορολογικό νόμο που εφαρμόζεται με διάκριση στους φορολογούμενους (discriminatory) να μειωθεί η αντιμισθία των δικαστών, είναι ορθή.

Παραθέτουμε το σχετικό απόσπασμα από τη Hatter:

«We also agree with Evans insofar as it holds that the Compensation Clause offers protections that extend beyond a legislative effort directly to diminish a judge's pay, say, by ordering a lower salary. 253 U.S., at 254. Otherwise a legislature could circumvent even the most basic Compensation Clause protection by enacting a discriminatory tax law, for example, that precisely but indirectly achieved the forbidden effect.»

Σε μετάφραση:

«Επίσης συμφωνούμε με την Evans στο μέτρο που αποφάσισε ότι η Ρήτρα Αποζημίωσης προσφέρει προστασίες οι οποίες εκτείνονται και πέραν νομοθετικής πρόνοιας για κατ' ευθείαν μείωση του μισθού των Δικαστών, όπως, π.χ., με το να επιβάλλεται χαμηλότερη αντιμισθία. 253 U.S., at 254. Διαφορετικά, ένα νομοθετικό σώμα θα μπορούσε να παρακάμψει ακόμα και την πιο στοιχειώδη προστασία Ρήτρας Αποζημίωσης με το να θεσμοθετεί ένα μεροληπτικό (discriminatory) φορολογικό νόμο, για παράδειγμα, ο οποίος με ακρίβεια, αλλά εμμέσως, επιτυγχάνει το απαγορευμένο αποτέλεσμα.»

Ήταν η θέση του Γενικού Εισαγγελέα ότι και οι δύο επίδικοι νόμοι ήταν φορολογικοί. Η άποψη αυτή δεν μας βρίσκει σύμφωνους. Θα ήταν φορολογικής φύσης, αν ήταν τέτοιοι που να επηρεάζουν τους μισθούς εμμέσως και όχι αμέσως με απ' ευθείας αποκοπή ποσοστού από το μισθό των Αιτητών. Περαιτέρω, στην απόφαση Paul de Pascale v. State of New Jersey (24 Ιουλίου, 2012), όπου, με βάση τον επίδικο νόμο, αυξάνονταν κατά πολύ οι συνταξιοδοτικές εισφορές όλων των δημοσίων υπαλλήλων, συμπεριλαμβανομένων και των δικαστών, με αποτέλεσμα να υπάρχει μείωση στις απολαβές τους, με αναφορά στη Hatter και τη United States v. Will 449 U.S. 200 (1980), κρίθηκε ότι η επίδικη νομοθεσία ήταν αντισυνταγματική, αφού έγινε δεκτή η αρχή ότι, απαγορεύεται η μείωση των απολαβών των δικαστών, εκτός με φορολογία που να επεκτείνεται σε όλους τους φορολογούμενους πολίτες. (Στο σύνταγμα της Νέας Ιερσέης υπήρχε πρόνοια ανάλογη με το Compensation Clause).

Στην παρούσα περίπτωση, είναι σαφές ότι οι επίδικες νομοθεσίες που προνοούν άμεση αποκοπή ποσοστού από τις απολαβές των δικαστών, δεν αποτελούν φορολογικά νομοθετήματα. Ούτε μπορεί να λεχθεί ότι είναι γενικής εφαρμογής, αφού η νομοθεσία περιορίζεται στους δημόσιους και κρατικούς υπαλλήλους. Η θέση του Γενικού Εισαγγελέα ότι με άλλη νομοθεσία (N. 202(I)/2011) προβλέφθηκε και φορολόγηση του ιδιωτικού τομέα κατά την ίδια περίοδο, καθιστώντας τη φορολογία γενικής εφαρμογής, δεν μπορεί να καταστήσει τις υπό κρίση νομοθεσίες ως γενικής εφαρμογής. Έχουμε να κρίνουμε τους δύο επίδικους νόμους, ανεξάρτητα από οποιεσδήποτε άλλες νομοθεσίες, ιδιαιτέρως, εν όψει του ότι η νομοθεσία στην οποία παραπέμπει ο Γενικός Εισαγγελέας έχει διαφορετικές πρόνοιες, διαφορετικά ποσοστά και υποχρέωση καταβολής του μισού των εισφορών από τον εργοδότη.

Ο έντιμος Γενικός Εισαγγελέας ήγειρε για πρώτη φορά κατά την προφορική του αγόρευση, θέμα εφαρμογής του Δικαίου της Ανάγκης. Εισηγήθηκε ότι, εάν κριθούν οι επίδικοι νόμοι αντισυνταγματικοί, τότε θα πρέπει να διασωθούν με βάση το Δίκαιο της Ανάγκης, εν όψει της δραματικής οικονομικής κατάστασης που διέρχεται ο τόπος. Παρατηρούμε, επί του προκειμένου, πως η νομοθετική εξουσία, ψηφίζοντας τους επίδικους νόμους, δεν επικαλέστηκε τέτοια ανάγκη για να δικαιολογήσει την ψήφισή τους. Περαιτέρω, επισημαίνουμε πως, όταν οι νόμοι ψηφίστηκαν το 2011, μπορεί η κατάσταση της οικονομίας να ήταν δύσκολη, αλλά δεν είχε φθάσει στην κατάσταση που βρίσκεται σήμερα. Εξ άλλου, για να γίνει επίκληση του Δικαίου της Ανάγκης, με βάση καλώς

νομολογημένες αρχές, πρέπει πράγματι να υπάρχει αδήριτη ανάγκη για διασφάλιση της συνέχισης της αποτελεσματικής λειτουργίας του κράτους. (Δέστε A-G v. Ibrahim a.o. [\(1964\) C.L.R. 195](#)).

Είναι, περαιτέρω, βασική αρχή, τόσο του Συνταγματικού Δικαίου, όσο και του Αγγλοσαξονικού Κοινοδικαίου, ότι, για να ευσταθεί η επίκληση της αρχής της Ανάγκης, πρέπει το κακό που επιδιώκεται να αποφευχθεί να είναι μεγαλύτερο του κακού που προκαλείται. Δυσκολευόμαστε στην παρούσα περίπτωση να αντιληφθούμε πώς η ανάγκη περίληψης ενός μικρού σχετικά αριθμού ατόμων στη συμμετοχή ανάληψης των βαρών που προκλήθηκαν από τη δυσμενή οικονομική κατάσταση στην οποία έχει περιέλθει το κράτος, είναι σημαντικότερη της ανάγκης διαφύλαξης της ανεξαρτησίας και αμεροληψίας της δικαστικής εξουσίας, που είναι ο δεδομένος σκοπός των προνοιών του Άρθρου 158.3, θέμα υψίστης σημασίας δημοσίου συμφέροντος.

Καταλήγοντας, θεωρούμε πως το Άρθρο 158.3 του Συντάγματος είναι τόσο σαφές, που να μη χωρεί αμφισβήτηση στην ερμηνεία του, όπως αυτή καθορίστηκε για το αμερικανικό Compensation Clause στην υπόθεση Hatter. Είναι, όπως υποδείξαμε, πέραν πάσης αμφιβολίας, σαφές ότι οι επίδικες νομοθεσίες δεν συνιστούν φορολογικούς νόμους, αλλά ούτε και μπορεί να λεχθεί ότι είναι γενικής εφαρμογής και, ως εκ τούτου, συνιστούν ανεπίτρεπτη δυσμενή μεταβολή της αντιμισθίας των δικαστών, κατ' αντίθεση με τις πρόνοιες του Άρθρου 158.3 του Συντάγματος. Περαιτέρω, όπως εξηγήσαμε πιο πάνω, το Δίκαιο της Ανάγκης δεν μπορεί να εφαρμοστεί στην υπό κρίση περίπτωση.

Επαναλαμβάνουμε το τι λέχθηκε από το Λόρδο Dyson στην υπόθεση R. v. Hamza (not yet reported, April 2013), που τέθηκε ενώπιόν μας από τον κ. Πολυβίου, λέγοντας ότι, ίσως η σημερινή απόφασή μας να προκαλέσει τη δυσαρέσκεια του κοινού και του κράτους, αλλά «ως Δικαστές, μπορούμε να κάνουμε και θα κάνουμε μόνο ένα πράγμα, αγνοώντας οτιδήποτε άλλο, και αυτό είναι να εφαρμόσουμε το νόμο, οποιεσδήποτε και αν είναι οι συνέπειες». («as Judges, we can and should do only one thing, ignoring all else, and this is to administer the law whatever the consequences»).

Τελειώνοντας, σημειώνουμε με ικανοποίηση τη δήλωση πλείστων από τους Αιτητές για εθελοντική συνεισφορά στην προσπάθεια για διάσωση της κυπριακής οικονομίας και ευελπιστούμε ότι το παράδειγμά τους θα ακολουθήσουν και οι υπόλοιποι Αιτητές.

Κάτω από το φως των πιο πάνω, οι προσφυγές επιτυγχάνουν και οι επίδικες αποφάσεις ακυρώνονται.

Οι προσφυγές επιτυγχάνουν.

cylaw.org: Από το ΚΙΝΟΠ/CyLii για τον [Παγκύπριο Δικηγορικό Σύλλογο](#)